

MIRNO PRED BOGOM SJEDITI

Intervju s Anselmom Grünom

Razgovarali Jan Paulas i Jaroslav Šebek¹

- *Molitva je ključno pitanje u Vašim knjigama. O tome se puno govori i piše. Može li se o ovoj temi reći išta novo?*

Tema molitve tiče se svakog čovjeka. O tome se i moraju pisati uvijek nove knjige jer u svakom vremenu ljudi imaju drugačije probleme s molitvom. Takve egzistencijalne teme trebaju se uvijek u govoru formulirati na nov način da bi ljudi mogli započeti djelovati. Ne smatram da imam pravo reći nešto novo o molitvi, no pokušavam iz iskustva izvući što više da bih ljudima bio od pomoći pri molitvi u konkretnim potrebama.

- *Zašto ljudi danas imaju tako puno poteškoća s molitvom?*

Jedan od problema je da danas ljudi imaju premalo vremena za molitvu. Drugi je problem da ih ništa k njoj ne privlači. Mnogi zamjenjuju molitvu s govorenjem. Smatraju da moraju uvijek Bogu nešto reći i ne nalaze pritom odgovarajuće riječi za razgovor s Bogom. Formulirane molitve (molitveni obrasci) im ništa ne govore i ne privlače ih, a sami nisu u stanju izraziti riječima ono što ih u nutrini potiče.

- *Je li problem u tome da je čovjeku danas teže pronaći istinski odnos s Bogom?*

Točno je da je odnos prema Bogu prije za većinu ljudi bio nešto što se samo po sebi razumije. Pritom nisu ni izdaleka svi vjernici imali osobni odnos s njim. U našem je vremenu sigurno teže izgraditi osobni odnos s Bogom jer nema zdrave tradicije koja bi mu bila podrška i čovjek je mora sam sebi tek stvoriti.

- *Koje nam sredstvo možete ponuditi za poboljšanje komunikacije s Bogom u svojim knjigama? Što nam najhitnije treba kako bismo postali otvoreniji prema Bogu?*

Komunikacija s Bogom može se ostvariti tek tada kad budemo mogli komunicirati sa samim sobom. Čeznete za blizinom Božjom, a tako ste udaljeni od samih sebe! Kako se takvoj komunikaciji može pomoći? Prvi je preduvjet tišina. Tišina u kojoj prvo mogu spoznati vlastite misli i želje te ih tada predati Bogu. Nadalje, pomaže metoda meditacije, kao i euharistija, jer sve to govori našem srcu. Pritom je najvažnije da čovjeka oslobodimo od toga da mora biti uspješan. Kao što sam već rekao, imamo dojam da moramo stalno nešto govoriti Bogu, a istovremeno od njega očekujemo jasan odgovor. Često je dovoljno samo mirno sjediti pred Bogom i njemu predati ono što smo upravo doživjeli. Ovaj je korak prava blagodanost za dušu i uči nas da počnemo doživljavati sebe takvima kakvi jesmo. Dobro

¹ V. poglavlje iz knjige *Moj put i dalje traje. Naći put do temelja svog vlastitog života*, Herder Spectrum, Freiburg im Breisgau, 2003.

je u tišini razmišljati o duhovnom putu, npr. o riječima psalama i pritom pronalaziti kakva se to iskustva skrivaju iza tih riječi.

- *Kakvo značenje ima mjesto koje smo izabrali za molitvu?*

Teoretski se može svugdje moliti, i u tramvaju i usred prometa. No, sigurno je korisno da se čovjek povuče na mirno mjesto kad moli. Crkva je za to vrlo prikladna. Kad sam u crkvi, osjećam da sam u svetom prostoru, obavijen Božjom prisutnošću. Pred tabernakulom osjećam da sam s Kristom, puštam da me on gleda i da mu predajem sve što je u meni. I neki mirni kut za meditaciju u mojoj samostanskoj ćeliji mi je važan. Tamo sjednem i upalim svijeću. Tada uronim u neki drugi svijet, ali nisam se nipošto okrenuo od problema svakidašnjice.

- *Molitva se kao razgovor s Bogom često izjednačuje s ljudskim razgovorom. No, Vi ste molitvu označili kao susret s Bogom. Zašto je taj aspekt tako važan?*

Mnogim ljudima je teško izjednačiti molitvu s razgovorom. Nije to nikakav razgovor kad se ne izmjenjuju pitanja i odgovori. Pod susretom podrazumijevam nešto cjelovito. Tu se ja, takav kakav sam, tijelom i dušom predajem Bogu. Ovaj susret mijenja čovjeka. On se može dogoditi u jednom trenu, u jednom razgovoru ili u jednom zajedništvu s nekim bez riječi. Katkada je molitva samo šutnja pred Bogom. Pa ipak se u njoj događa susret. Iz njega izlazim drugačiji nego što sam u nj ušao.

- *Rekli ste da se čovjek, koji želi susresti Boga, mora prvo susresti sa samim sobom. Moramo li se mi prvo pri svakoj molitvi sučeliti sa sobom?*

Ako prvo nisam kod sebe, kako ću biti kod Boga? Već je Ciprijan iz Kartage rekao: „Kako možeš zahtijevati od Boga da te čuje, kad ti sam sebe ne čuješ?“ Ako nisam kod sebe, kako ću Boga dohvatiti? Da bih njega mogao sresti, trebam prvo sresti svoje unutarnje *ja*. Molitva nije, dakle, nikakav pobožni bijeg od svojega *ja*, nego u prvom redu poniranje u sebe samoga.

Mnogi se ljudi tuže da im Bog nije stvaran i da ne osjećaju njegovu prisutnost. Te ljude uvijek pitam: „Jesi li ti sam sebi stvaran?“ Mi jednostavno nismo u stanju iskusiti Boga tako dugo dok ne susretnemo sami sebe. Za pravi susret s Bogom potrebno je sve predati Bogu. Ako prilazim Bogu isključivo razumski, o njemu ću samo razumski razmišljati, ali ga u stvarnosti neću susresti. Drugim riječima: ono što izostavim u takvom susretu, nedostajat će mi u molitvi. I još puno više: Ono na što u takvom susretu ne pristanem, ne dopustim da se dogodi, može me podmuklo potajno napasti i naškoditi mi, umjesto da ojača moj odnos s Bogom.

- *Što zapravo Bog očekuje od nas u molitvi? Čemu služi naša samospoznaja?*

Bog očekuje od nas da se s njim susretnemo u molitvi. To će uspjeti tek tada kad sve što je u nama unesemo u svoj odnos s njim. Naša molitva ne mora biti pobožna, ali mora u svakom slučaju poštena. Trebam pustiti Bogu da zaviri u sve zakutke moje duše, u sve moje strasti i sva ogorčenja i zagriženost, ali i u sve potrebe i neizrečene želje. Naprosto moram sav svoj život sa svim svojim aktualnim doživljajima rasprostrti pred njim. U molitvi smijem otkriti sve što sam potisnuo i odagnao iz svog života pa i ono što ne mogu čak ni

samom sebi priznati, jer to izobličuje idealnu sliku o meni koju sam možda nesvjesno - o samom sebi naslikao. Mogu izgovoriti pred Bogom i svoj strah i svoj očaj. Naša samospoznaja nema smisla sama po sebi, nego služi tome da sa svime što je u nama susretnemo Boga. On me želi susresti u svemu što sam postao. Bog želi moje srce i sve što je u njemu da bi ga mogao ispuniti svojom ljubavlju.

- *Jednom riječju, mora li čovjek spoznati svoj vlastiti grijeh da bi bolje Boga spoznao?*

Ako stupim pred Boga potpuno pošteno, spoznat ću također koliko sam u svojoj nutрини od njega udaljen. Osjetit ću gdje sam grijeshio kad sam se zatvorio pred njim i kad sam živio kao da ga nema. Evagrije Pontski dapače kaže da nema prave istinske molitve ako se u njoj ne nabasa na vlastite pogreške. Ne treba ih posebno tražiti, jer one pri istinskoj molitvi same izranjaju. Naime, molitva je mjesto gdje stojimo potpuno nezaštićeni pred Bogom, pogotovo onda kad se ne držimo formuliranih molitava. Zato ću pred njim uvijek spomenuti i svoje grijehе. I to je spasonosno. Moram prvo znati da su to zaista moji grijesi jer u molitvi spoznajem da me Bog prihvaća zajedno s njima.

- *Može li nam molitva reći nešto i o našoj podsvijesti?*

Tko časno moli i izlaže se u šutnji Bogu sa svime što je u njemu, spoznat će kako stoje stvari u njegovu srcu. Javit će se radost za riječ, ali i njegova žalost, njegov bijes i njegova ljubomora i čežnja i razočaranje. Kad bez zaštite i obrane sjednem pred Boga, sučelit ću se s njim u punoj istini. A tu će izroniti sve ono nesvjesno. To što sam odavno potiskivao, izići će u intenzivnoj molitvi iz dubine moga nesvjesnoga. Molitva rasvjetljuje sve ponore moje duše.

- *Mnogi prigovaraju tome da Vi molitvu suviše psihologizirate i da se tada čovjek samo bavi samim sobom, umjesto da bavi Bogom.*

Mnogi mi ljudi predbacuju da sam „psihologizirao“ duhovni život. Stari monasi se nisu toga bojali. Za njih je molitva uvijek bila put do vlastite istine. No, molitva nije samo analiza vlastite duše. Izlažem se u molitvi svjestan da stojim pred Bogom. Pred Bogom prepoznajem tko sam. Ne gledam u svoju dušu, nego gledam u Boga. U njemu vidim kao u ogledalu stvarnost svog srca i sve dubine svojega nesvjesnoga. No, ne ostajem pri tome da samo spoznam svoju nutrinu. Prepuštam Bogu i njegovoj ljubavi i svjetlu da prodre što dublje i da to sve rasvijetli.

- *Susret sa samim sobom može biti i nešto vrlo teško. Čovjek najednom prepoznaje sve ono što mu je bilo dosad nepoznato i što je u njemu bilo sakriveno. Ne postoji li tu opasnost da će ga to obeshrabriti i da neće napredovati dalje u psihoanalizi?*

To je točno. Susret sa samim sobom je često vrlo neugodan, prvenstveno zato što smo puno toga u sebi potisnuli i „pomeli pod tepih“, zato što nikad nismo pogledali kako izgleda naša sjenovita, tamna strana. Molitva nas čuva od obeshrabrenosti zato što u njoj prestajemo neprestano kružiti oko samog sebe, nego je naš pogled uprt prema milosrdnoj ljubavi Božjoj. Naravno, postoji opasnost jer mnogi ljudi previše promatraju sebe, umjesto da pogled uprave prema Bogu. Moliti uvijek znači: ne zadržavati se na svojoj stvarnosti, nego je uvijek predavati Bogu. Molitva je mjesto povjerenja na kojem možemo biti jako

intimni i možemo izreći baš sve za čime žudi naše srce. Kad smognemo snage da to sve Bogu izgovorimo što smo možda i pred samima sobom skrivali, što možemo izgovoriti samo u najintimnijim odnosima, tada će naš život postati dublji i više istinit. Neće više biti tako siv, dosadan i prosječan. Mi osjećamo da živimo. Ne bojimo se više svoga srca. Ne trebamo više svoju tvrdu vanjsku ljusku i možemo druge pustiti bliže k sebi.

- *Ima li razlike između kajanja za vlastite grijehе i potištenosti, odnosno depresije koja vodi к pesimizmu i očajanju? Kako ih možemo razlikovati?*

Monasi razlikuju žalost (*penthos*) od potištenosti (*lype*). Žalost zbog mojeg zaostajanja na duhovnom putu, zbog moje udaljenosti od Boga i zbog iluzija koje sam o sebi samome stvarao, bitan je dio duhovnog života. Potištenost je naprotiv kruženje oko samog sebe: samosažaljevanje. Potištenost ima svoje temelje u tome što pretjerano, i često djetinjasto previše očekujemo od života.

- *A depresija?*

I to je velika tema. Postoji depresija kao reakcija na frustraciju, na preopterećenje ili na neku životnu krizu. A ima i endogenih, unutrašnjih depresija koje imaju unutarnji uzrok jer su prirodne. One se mogu liječiti lijekovima. Kod drugih depresija važno je prepoznati njihov smisao. Katkad mi Bog želi po depresiji pokazati da se moram rastati s nekom iluzijom te da u svom životu trebam sam uzeti svoj život u svoje ruke i ravnati svojim emocijama. Zato je važno da po svojoj depresiji dođem do Boga. Moja me depresivna raspoloženja žele voditi do dubina moje duše kako bih u njima prepoznao Boga kao svoj pravi temelj. Bolećiva me depresija sputava, a žalost ili životna kriza mogu u meni pokrenuti novi život. Žalost je prodor, dok je depresija zastoj.

- *Koliko treba čovjek u molitvi vjerovati svojim pobožnim osjećajima? Do koje mjere mogu ona obilježiti njegovu molitvu?*

Prvo, treba reći da smijemo biti zahvalni ako u molitvi imamo pobožne osjećaje. Njima možemo posve vjerovati. No ne smijemo ih zamijeniti s Bogom. Bog je u nama još dublje, s onu stranu svih osjećaja. Ne smijemo ih svaki put u molitvi očekivati. Ne smijemo živjeti pod pritiskom da je neophodno da uvijek Boga *osjetimo*. Katkad će nam Bog oduzeti sve osjećaje kako bismo prodrli još dublje u svoje srce, s onu stranu svih osjećaja i tako otkrili Boga koji stanuje u samom temelju naše duše gdje ni same emocije više nemaju pristupa. Osjećaji me žele dovesti do Boga, no na putu k Bogu moram iza sebe ostaviti sve osjećaje.

- *Kamo ćete smjestiti plač? Pripada li plač molitvi ili je to izraz slabosti i preosjetljivosti?*

Stari su monasi vrlo cijenili dar suza. Evagrije Pontski, koji je djelovao sredinom 4. stoljeća, rekao je da čovjek počinje plakati kad ga Bog snažno dira u dubini njegove duše. Suze su za njega znak iskustva Boga. No, ne smijemo suze umjetno izazivati. Milost je ako možemo plakati zbog blizine Božje koja nas usrećuje ili nad ponorom svoje krivnje i zbog iskustva beskrajne Božje ljubavi koja nas obuzima bez ikakvih naših zasluga. Prave suze mijenjaju čovjeka, dok nas suze zbog preosjetljivosti zadržavaju u našim djetinjastim

željama. Katkada plaćemo kao malo dijete koje ne može dobiti sve što želi. Takvo plakanje nas čini nezadovoljnima, a prave nas suze vode dubokom unutarnjem miru.

- *Neki ljudi plaču gledajući žalosni film i osjećaju se nakon toga olakšano.*

Plakanje pri žalosnom ili dirljivom filmu može pomoći ako u nama izazove prisjećanje na naše vlastite rane i čežnje.

- *Čovjek se katkada boji pred Bogom govoriti o svojim grijesima koji mu „tako dobro prijaju“, zbog kojih ne žali jer trenutno nema snage išta promijeniti. Može li usprkos tome moliti otvorena srca?*

Ne može se umjetno izazvati kajanje i žaliti zbog grijeha koji nam tako dobro prija i u kojem se čovjek dobro osjeća. On ga mora predati Bogu zajedno sa svojom čežnjom, ali i s neredom u koji je dospio. Kad netko npr. počini preljub, ne može žaliti zbog seksualne veze s tuđom ženom. Ali ako pred Bogom o tome razmišlja, spoznat će kako je snažno ranio svoju vlastitu ženu i pritom će osjetiti žaljenje. U Božjoj prisutnosti sigurno će doći čas u kojem će osjetiti bol zbog svog ponašanja koji ga je doveo u unutarnji raskorak.

- *Kako treba moliti za ljude koji su nas ranili, a da pritom ne projiciramo svoje vlastite želje ili predrasude?*

Moja molitva za druge ne smije biti molitva protiv drugih. Ne smije molitva postati slučaj kad bih Boga molio da se drugi jednom konačno urazume i uvide da ja imam pravo. Mogu ispravno moliti za druge kad se uživim u njihovu situaciju, kad sam sebe upitam koji motivi mene pokreću, zbog čega oni pate i za čim ja čežnem. Tada mogu Boga zamoliti da ih blagoslovi i da njima sve to dadne što oni trebaju za svoj mir.

- *Kako treba s Bogom govoriti? Što mu možemo reći, a što ne?*

Za mene postoje tri načina kako treba Bogu govoriti. Prvi način se sastoji u tome da Bogu svojim riječima iz srca govorim kako mi je i što me pokreće i brine. Drugi je način da Bogu naglas kažem što je u meni. Kad čujem svoj vlastiti glas, osjetim kako Bogu ne mogu reći nešto na površan način. Ljutim se na svoje prazne fraze. Osjećam da moram Bogu predati svoju pravu stvarnost. Tako me molitva naglas sili da izrazim baš to što je moja najdublja istina, da to kažem točno onako kako je u stvari, što je moja stvarna čežnja. Treći se način sastoji u tome da pred Bogom šutim. Nije to prazna šutnja, nego svu svoju dušu otvaram Bogu i ne tražim riječi, uzdam se u to da će pred Boga doći ono što je upravo važno. Tada se u meni budi mnogo toga nesvjesnoga što onda Bogu predajem.

- *Mnogi bi ljudi rado molili vlastitim riječima, ali imaju poteškoća u tome da formuliraju u govoru što osjećaju. Drugima nedostaju riječi.*

Kad mi nedostaju riječi, mogu mu jednostavno predati svoje srce. Pritom mi može pomoći da svojim rukama oblikujem posudu i tom gestom otvorim Bogu sve komore svog tijela i svoje duše da bi njegovo svjetlo moglo prodrijeti u mene. Kad osjetim da sam sve rekao što sam imao reći, tada samo šutim pred Bogom i osluškujem što će odgovoriti.

- *Može li se Bogu čuti? Kad nam Bog govori?*

Božji glas ne mogu čuti ušima jer on nema takav glas. Ali kad prestanem govoriti i naprosto zašutim pred Bogom, tada izranjaju i prolaze mojom glavom razne misli pa se

pitam zašto upravo sada o tome mislim. Tada se mogu i pouzdati da mi Bog govori upravo u mojim vlastitim mislima.

- *Ima, međutim, i jedan problem. Neke od naših misli izgledaju pobožne, ali one ne potječu od Boga. Kako se, dakle, mogu razlikovati dobre od loših pobuda? Ima li kakvih dubovnih pravila za to?*

Monasi razlikuju tri vrste misli: misli koje mi Bog daje, misli koje potječu od nas i misli koje dolaze od demona. Otkud dolaze moje misli, prepoznat ću po njihovu djelovanju u mojoj duši. Misli koje dolaze od Boga vode me do dubokog unutarnjeg mira, oslobađaju me i oživljavaju. Nije to nikakav jeftini mir: dostići unutarnji mir, koji stvaraju u meni Božje misli, nije uopće lako i iziskuje mnogo truda. Ove misli dolaze da me učine čak potpuno nesigurnima i smušenima. Ipak, ako ih doista pustim da uđu, iskusit ću da one u meni stvaraju nutarnji sklad. I najednom osjetim: da, upravo je to prava istina. Božje me misli dovode u suglasje sa samim sobom pa tako i do mira.

Ljudske su misli često površne. Grgur Veliki dapače smatra da s njima odlazi u šetnju prostorima svoje mašte. Ove misli nemaju cilja. Razmišljam malo o ovome, malo o onome. Jasno je da me takve misli rastresaju. Konačno, misli koje dolaze od demona stvaraju u meni strah i tjeskobu. Katkad se kamufliraju pod obličjem pobožnih ideja.

- *Na primjer?*

Kad razmišljam o tome hoću li poći u samostan ili ne, mogu u svojoj duši osjetiti da to zapravo ne želim. Moj vlastiti perfekcionizam i ponos mi pak govore da bih to trebao učiniti jer bih tada postao netko poseban i bolji od drugih. Ili mogu samom sebi reći: Bog želi uvijek ono što je savršeno i zato trebam ići u samostan. No, moja psiha i tijelo bune se protiv toga. Takve misli ne dolaze od Boga nego od demona. Posve se drugačije događa kad se pri takvim odlukama da se pođe u samostan, unatoč otporu, negdje u dubini naše duše čuje jedno *da*. To me vodi u pravi život, to ispunja moje najdublje čežnje za Bogom. Te misli potječu od Boga. Prema tome, kako djeluju moje misli na moju dušu i tijelo prepoznajem odakle misli potječu - od Boga, od mene samoga ili od demona.

- *Neki ljudi pokušavaju pri molitvi manipulirati s Bogom i prisiliti ga da im ispuni želje. Koje manipulacije dolaze najčešće?*

Čovjek često pokušava Boga iskoristiti za svoje vlastite ciljeve. Bog bi trebao biti veliki automat koji bi smjesta ispunio sve moje želje. Ili Bog treba biti veliki čarobnjak koji uklanja moje probleme što je moguće brže i bezbolnije. Ali Bogom se ne može manipulirati! Kad bih Boga koristio za to da se riješim svoje probleme, tada bih se usredotočio samo na svoje probleme. Bit ću razočaran što mi Bog to nije ispunio, pokušat ću tada još više moliti i ako i dalje ne bude išlo kako treba, prebacit ću krivnju na svoje manjkavo povjerenje ili na samog Boga. Rezultat može biti dvostruk: ili se prisiljavam moliti sve više i probuditi u sebi još više pouzdanja u Boga, ili se bunim protiv Boga i odvrćam se razočarano od njega. Da, smijem Boga za sve moliti. Mogu mu se obratiti sa svim problemima i poteškoćama, ali cilj molitve mora uvijek biti: „Budi volja tvoja“. Moja molitva ne smije s Bogom manipulirati, nego se ona s Bogom bori da bih se ja sve više i sa sve većom odanošću predao Bogu, da bih postao doista slobodan i zdrav.

- *Ljudi ipak najčešće doživljavaju da Bog šuti. Kako može doći do susreta s tim naoko odsudnim Bogom?*

Ne možemo prisiliti Boga da nam govori u molitvi. Njegova je šutnja za nas često vrlo ljekovita. Prisiljava nas da napustimo svoje slike o Bogu i da se prepustimo onom Bogu koji je neshvatljiv i nevidljiv. Bog je uvijek onaj koji je posve drugačiji. Nema takve molitvene tehnike koja može raspolagati s Bogom. Bog nije na raspolaganju i tom njegovom svojstvu pripada njegova šutnja i privid odsudnosti. Odsutnost Božja želi me iznutra pročistiti i prisiliti da prestanem svoje projekcije smatrati Bogom i da se otvorim tajni nespoznatljivog Boga.

- *A što ako Bog šuti na sve zlo što se događa? Često se Bogu predbacuje da je šutio nad holokaustom i ostalim genocidima. Kako da to spojimo s Božjom pravednošću i milosrđem?*

Prorok Ilija morao je prolaziti Božju školu da bi spoznao da Bog nije ni u potresu, ni u olujnom vihoru, ni u ognju, ni u blagom lahoru. Mi bismo htjeli da Bog jakom rukom pobijedi i ukloni sa zemlje svako zlo i nasilje. Ipak, Bog na sve to šuti i to je za nas veliki izazov. Često čujem da ljudi sumnjaju u Boga jer je dopustio holokaust. Ne mogu im tada dati nikakva teološka obrazloženja za tu šutnju. Ne znam zašto je Bog šutio. Mogu samo konstatirati da Bog često šuti na zlo. Mogu sa svojom unutarnjom pobunom i nerazumijevanjem doći k Bogu i s njim govoriti: Bože, ti si drugačiji no što zamišljam, ali ja stojim čvrsto uz tebe. Čvrsto ti vjerujem da ćeš učiniti sve dobrim iako se moje srce često buni protiv tebe što si ovaj svijet opteretio tako nemilim teretom. Vjerujem ti da si ti, usprkos svojoj šutnji, milosrdni Bog koji ima srce za mene i za sve ljude.

- *Ali, čovjek mora razumjeti smisao patnje da bi je mogao prihvatiti.*

Ne mogu govoriti o smislu patnje samo s teoretske strane. Kad me snađe neka patnja, to je izazov da promotrim svoj unutarnji duhovni put. Trpljenje me čisti. Ono razbija sve iluzije koje sam stvorio o svome životu – npr. iluziju da moj život mora biti uvijek uspješan ako živim duhovnim životom i poštujem psihološke zakone. U patnji shvaćam da ne mogu sam upravljati svojim životom. Na pitanje *zašto trpim* ne mogu odgovoriti, mogu samo razmišljati čemu služi moja patnja, kakav joj je smisao. I tada mi pomaže Biblija i promatranje Isusovih patnja jer osjećam da u patnji nisam sam, spoznajem da upravo u patnji smijem doživjeti tješnju vezu s Kristom i ući u nju. I Isus me poziva da u patnji ne kružim stalno oko samog sebe, nego da stupim u službu ljubavi, da budem tu za druge ljude, da trpim za druge ljude kako bi njima bilo bolje. To sam doživio kod svoje majke koja je svjesno trpjela za svoju djecu i unuke što joj je omogućavalo da u svojoj patnji ostane radosna i da na nju uvijek može u sebi pristati. Nije se tužila jer je osjećala da njena patnja ima smisla.

Najdublji se smisao njene patnje za mene sastojao u tome kad me je pitala: Tko sam ja? Što je ljudski život? Tko je Bog? U patnji slutim tko je Bog zaista i osjećam da smisao života nije u tome da živim što je moguće dulje i zdravije, nego da se otvorim u svojem

postojanju Bogu, posve svejedno jesam li zdrav ili bolestan. Važan je samo moj vlastiti trag koji ću ostaviti na ovom svijetu.

- *Vratimo se još jednom temi molitve. Pustinjski su oci govorili o međuovisnosti molitve i „nutarnjeg gledanja“. Što vi o tome mislite? Kako da se postigne to gledanje?*

Evagrije Pontski govori o tome da čovjek u stanju kontemplacije može vidjeti svoje vlastito svjetlo. Njemu najednom postaje jasno što je on u stvarnosti. Ovim se nutarnjim gledanjem ne vidi nešto određeno, nego postoji samo nutarnja jasnoća. Čovjek može kazati: *Sve mi postaje jasno, sve u meni biva svjetlo. Svemu vidim smisao. Odjednom shvaćam da je sve dobro i da sam ja jedno sa svime – sa sobom, s Bogom i sa svim stvorenjima.* Papa Grgur Veliki rekao je za sv. Benedikta da je u jednoj jedinoj zruci sunca vidio čitav svijet. I to je nutarnje gledanje: Najednom se sve ruši što je postojalo – sve je jasno, sve je dobro, sve je svjetlo. I tada osjećam da je Bog ovdje i da će u njemu sve postati svjetlo i vedro i dobro.

- *U trenucima radosti svijet uvijek promatramo kroz ružičaste naočale. Ne bojite li se da se iskustvo Boga može zamijeniti uobičajenim osjećajnim doživljajima?*

Postoji opasnost da ljudi zamijene iskustvo Boga nekim drugim jakim doživljajem ili nekom emocijom. Stoga smatram da se pri molitvi i službi Božjoj ne mora nešto bezuvjetno doživjeti. Kako sam već rekao, čuvstva mogu voditi k Bogu, ali Bog je iza tih naših osjećaja.

- *Može li se dubovnim vježbanjem ili treningom doći do nutarnjeg gledanja ili je to isključivo Božja milost?*

Prema mom shvaćanju do nutarnjeg gledanja može se doći ako slijedimo duhovni put i meditiramo. Ipak, nutarnje je gledanje samo po sebi uvijek dar koji ne možemo sami sebi priskrbiti.

- *Jedan je od pustinjskih otaca rekao da samo duša bez strasti može sresti Boga. Zašto su strasti tako škodljive za molitvu?*

Evagrije Pontski je u „Knjizi o molitvi“ opisao kako čovjek pri molitvi prvo susreće svoje strasti: srdžbu, seksualnost i svoje brige. Strasti mora ostaviti iza sebe i tek tada zaroniti u pobožne misli i uzvišene osjećaje ili lijepe slike o Bogu. Ipak, Bog je – kako kaže Evagrije – s onu stranu tih misli, osjećaja i slika. U tom se sastoji stvarna molitva i sjedinjenje s Bogom, s onu stranu svih strasti. No, to je uvijek samo kratak trenutak. Strasti me odvrćaju od molitve, one iskrivljuju moju molitvu i dovode me tome da formiram svoju vlastitu sliku o Bogu. Tek kad strasti u meni zašute, tek kad mogu u čistoj tišini svog srca postati jedno s Bogom, tada strasti više nemaju nada mnom nikakve moći.

- *Mogu li samo monasi postići taj prostor nutarnje tišine ili je to iskustvo svakome moguće?*

U svakom čovjeku postoji prostor tišine, ali smo većinom od njega odcijepljeni. Debeli betonski sloj briga i problema slegao se nad taj prostor tišine. Ako se u molitvi ili u kontemplaciji posve stišamo, oslušujemo svoju unutrašnjost, dolazimo u dodir s tim mjestom tišine – makar i samo na čas.

Ovaj prostor šutnje je mjesto na kojem Bog u nama stanuje. Tom mjestu ljudi sa svojim zahtjevima, očekivanjima, sudovima i predrasudama nemaju pristup. Isto tako, tom mjestu ne mogu pristupiti niti naše vlastite misli i strasti. Izak iz Ninive naziva to mjesto

tišine „nutarnjom riznicom“. Upravo u toj tišini, gdje Bog u meni stanuje, dolazim u dodir sa svojim vlastitim bićem, s izvornom i neiskvarenom slikom koju je Bog o meni stvorio.

- *Kako čovjek može sačuvati taj unutarnji prostor tišine u današnjem svijetu punom nemira gdje se čitav niz problema i spoznaja koje nas smetaju dnevno obara na nas?*

Meni osobno pomaže da se pojedinim malim običajima, gotovo obredima tijekom dana stalno podsjećam na svoj nutarnji prostor. Često tražim mogućnost da se u njega povučem na nekoliko trenutaka. Ove prostore moram u sebi posve svjesno naći ili ih stvoriti. To ovisi o konkretnom životnom stanju u kojem se nalazim. Ako neka žena ima malo djeteta, ne može se ujutro, odmah po buđenju posvetiti meditaciji. Mnoge su mi majke ipak rekly da npr. u kupaonici mogu imati pet minuta za sebe. To je vrijeme kojim one mogu slobodno raspolagati. I takav jedan trenutak daje im osjećaj apsolutne unutarnje slobode koji onda dostaje za čitav dan. Ne smije se dopustiti da prođe dan, a da se barem na nekoliko minuta ne nađe vremena za susret sa samim sobom i s Bogom. Naravno, nisam čitav dan u dodiru sa svojim unutarnjim prostorom. Ali upravo onda kad na mene nasrće tako mnogo posla, pokušam sam sebi predstaviti da u meni postoji nutarnji prostor gdje Bog stanuje i kojemu sva ta vanjska galama sa svojim problemima i sukobima nema pristupa. To mi daje unutarnji odmak i stvara u meni osjećaj širine i slobode.

- *Netko je jednom rekao da većina naših problema ima svoj uzrok u tome što mi uvijek reagiramo samo na izvanjske poticaje, a premalo živimo iz te svoje nutarnje tišine.*

Da, transpersonalna psihologija smatra da se većina problema stvara zato što uvijek reagiramo samo na vanjske poticaje. Kad upadnemo u neki konflikt, jadikujemo ili se trudimo riješiti taj konflikt. To nam oduzima mnogo energije. Zato bismo trebali izbjegavati da nam život određuju konflikti. Ako ne damo da nas prodor naših emocija uvuče u konflikt, nego se nakratko zadržimo u svojoj nutrini, otkrit ćemo u sebi nutarnju tišinu u kojoj smo, usprkos vanjskoj uzburkanosti, iskusili duboki mir i slobodu. Ovakav će stav tada postati našim jakim oružjem u teškim životnim situacijama, jer nam on omogućuje održati unutarnji odmak od konflikata i pomaže nam sačuvati snagu kad se budemo s njima suočavali. Tako ćemo spriječiti da problemi određuju naš život.

- *Često pišete o ljekovitoj moći molitve. Možete li ukratko reći u čemu je njena moć?*

Iskusio sam da ljudi ozdravljaju jer su Boga molili za unutarnje izlječenje. Ali sreo sam i ljude koji su ostali bolesni iako su stalno molili. Ljekovita moć molitve za mene se ne sastoji u tome da Bog izliječi sve moje bolesti. Mnogo više vidim ljekovitu moć molitve u tome da u svojoj bolesti dođem u dodir sa svojim unutarnjim prostorom tišine u kojem sam posve zdrav. Tamo bolest nema nikakve moći nada mnom. Sve to vodi k tome da sam u bolesti ispunjen mirom i ne podliježem depresiji. I to eventualno može pridonijeti mom ozdravljenju. No, to je uvijek Božja volja kojoj se posve predajem. Kad se u molitvi zaista obratim Bogu, moja duša ozdravlja, a zdrava duša katkad djeluje znatno na ozdravljenje tijela. Ako tijelo i dalje ostane bolesno, iskusit ću u molitvi nutarnje ozdravljenje.

- *Imate li dojam da se u naše vrijeme smanjila važnost formuliranih molitava? Mnogi ljudi na Zapadu ne drže više mnogo do krunice. Zašto ona nije više tako popularna?*

Trebalo bi biti upravo obrnuto: danas smo s istoka preuzeli i ponovno naučili moljenje koje povezuje jedan dah s jednom riječju. Krunica pripada molitvi ponavljanja, ali je i meditativna molitva. Ne radi se o tome da mislimo istovremeno na značenje pojedinih riječi, nego kroz molitvu i stalno stvaramo u sebi prostor i ozračje mira i sabranosti koje nas otvara Bogu. Krunica je jednostavan način meditacije. Doživio sam to kod svoje majke koja je svaki dan nakon doručka molila dvije krunice za svoju djecu i unuke. Da u svojoj starosti još može nešto učiniti za druge, davalo joj je snagu i utjehu. Umjesto da jadikuje, molila je krunicu, jer je ona za nju bila izvor životne radosti.

S njemačkog jezika prevela Ljerka Jovanov

